

Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (suuri jaosto)

4 päivänä joulukuuta 2018*

Ennakkoratkaisupyyntö – Yhdenvertainen kohtelu työssä – Direktiivi 2000/78/EY – Ikään perustuvan syrjinnän kieltä – Poliisien palvelukseenotto – Kansallinen elin, joka on lailla perustettu turvaamaan unionin oikeuden soveltaminen tietyllä alalla – Valta jättää soveltamatta unionin vastaista kansallista lainsäädäntöä – Unionin oikeuden ensisijaisuus

Asiassa C-378/17,

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyyntöstä, jonka Supreme Court (ylin tuomioistuin, Irlanti) on esittänyt 16.6.2017 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 22.6.2017, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

Minister for Justice and Equality ja

Commissioner of An Garda Síochána

vastaaan

Workplace Relations Commission,

Ronald Boyle ym.:iden osallistuessa asian käsittelyyn

UNIONIN TUOMIOISTUIN (suuri jaosto),

toimien kokoonpanossa: presidentti K. Lenaerts, varapresidentti R. Silva de Lapuerta (esittelevä tuomari), jaostojen puheenjohtajat J.-C. Bonichot, A. Arabadjiev, T. von Danwitz, C. Toader ja F. Biltgen sekä tuomarit E. Levits, L. Bay Larsen, M. Safjan, C. G. Fernlund, C. Vajda ja S. Rodin,

julkisasiamies: N. Wahl,

kirjaaja: johtava hallintovirkamies L. Hewlett,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 5.6.2018 pidetyssä istunnossa esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

- Minister for Justice and Equality, Commissioner of An Garda Síochána ja Irlanti, asiamiehinään M. Browne, L. Williams ja T. Joyce, avustajinaan A. Kerr, BL, ja B. Murray, SC,
- Workplace Relations Commission, asiamiehinään G. Gilmore, BL ja C. Power, SC, S. Larkinin, solicitor, valtuuttamina,

* Oikeudenkäyntikieli: englanti.

- Ronald Boyle ym., edustajanaan D. Fennelly, BL, M. Mullanin, solicitor, valtuuttamana,
 - Tšekin hallitus, asiamiehinään M. Smolek, J. Vlácil ja J. Pavliš,
 - Euroopan komissio, asiamiehinään H. Krämer ja L. Flynn,
- kuultuaan julkisasiamiehen 11.9.2018 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,
- on antanut seuraavan

tuomion

- 1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee kysymystä siitä, onko kansallisella elimellä, joka on lailla perustettu turvaamaan unionin oikeuden soveltaminen tietyllä alalla, valta jättää soveltamatta unionin oikeuden vastaista kansallista säännöstä.
- 2 Tämä pyyntö on esitetty oikeudenkäynnissä, jossa asianosaisina ovat yhtäältä Minister for Justice and Equality (oikeus- ja yhdenvertaisuusasioista vastaava ministeri, Irlanti; jäljempänä oikeusministeriö) ja Commissioner of An Garda Síochána (valtion poliisivoimien ylipäällikkö, Irlanti) ja toisaalta Equality Tribunal (yhdenvertaista kohtelua koskevia asioita käsittelevä lainkäyttöelin, Irlanti), jonka tehtävät ovat vuodesta 2015 alkaen siirtyneet Workplace Relations Commissionille (työolosuhdelautakunta, Irlanti), ja jossa on kyse siitä, onko mainitulla lautakunnalla toimivalta päättää unionin oikeuden vastaisten kansallisten oikeussääntöjen soveltamatta jättämisestä.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Unionin oikeus

- 3 Yhdenvertaista kohtelua työssä ja ammatissa koskevista yleisistä puitteista 27.11.2000 annetun neuvoston direktiivin 2000/78/EY (EYVL 2000, L 303, s. 16) 1 artiklassa säädetään seuraavaa:

”Tämän direktiivin tarkoituksena on luoda yleiset puitteet uskontoon tai vakaumukseen, vammaisuuteen, ikään tai sukupuoliseen suuntautumiseen perustuvan syrjinnän torjumiselle työssä ja ammatissa yhdenvertaisen kohtelun periaatteen toteuttamiseksi jäsenvaltioissa.”

- 4 Direktiivin 2000/78 3 artiklan, jonka otsikko on ”Soveltamisala”, 1 kohdan a alakohdassa säädetään seuraavaa:

”[Unionille] annetun toimivallan puitteissa tätä direktiiviä sovelletaan kaikkiin henkilöihin sekä julkisella että yksityisellä sektorilla, julkisyhteisöt mukaan lukien, kun kyseessä on:

- a) työn tai itsenäisen ammatin harjoittamista koskevat edellytykset, myös valinta- ja työhönottoperusteet, alasta ja ammattiasemasta riippumatta, sekä uralla eteneminen;

– –”

- 5 Direktiivin 9 artiklan, joka on sijoitettu sen II lukuun ”Oikeuskeinot ja täytäntöönpano”, 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Jäsenvaltioiden on varmistettava, että tämän direktiivin mukaisten velvoitteiden täytäntöönpanoon tarkoitettujen oikeudellisten ja/tai hallinnollisten menettelyt, mukaan lukien jäsenvaltioiden aiheellisina pitämät sovittelumenettelyt, ovat – myös sen suhteen päätyttyä, jossa syrjinnän väitetään tapahtuneen – kaikkien niiden henkilöiden käytettävissä, jotka katsovat tulleen kohdelluiksi väärin sen vuoksi, että heihin ei ole sovellettu yhdenvertaisen kohtelun periaatetta.”

Irlannin oikeus

- 6 Irlannin perustuslain (Bunreacht na hÉireann) 34 §:ssä säädetään seuraavaa:

”1 Lainkäytöstä vastaavat lailla perustetuissa tuomioistuimissa tämän perustuslain säännösten mukaisesti nimitetyt tuomarit, ja lainsäädännössä säädettyjä tiettyjä erityistapauksia lukuun ottamatta lainkäyttö on julkista.

2. Tuomioistuimia ovat:

- i. alioikeudet (Courts of First Instance)
- ii. ylioikeus (Court of Appeal) ja
- iii. ylin muutoksenhakutuomioistuin (Court of Final Appeal).

3. 1° Alioikeuksiin kuuluu High Court (ylempi piirituomioistuin), jolla on yleinen toimivalta ja valta ratkaista kaikki asiat ja kysymykset siitä riippumatta, ovatko ne oikeudellisia tai tosiseikkoja koskevia, siviilioikeudellisia vai rikosoikeudellisia.

2° Ellei tässä pykälässä toisin säädetä, High Courtin toimivalta ulottuu kysymykseen minkä tahansa lain pätevydestä tämän perustuslain säännösten valossa, eikä tällaista kysymystä voida esittää (siihen vetoamalla, tällaisen väitteen esittämällä tai muulla tavoin) missään muussa tämän tai minkä tahansa muun tämän perustuslain pykälän nojalla perustetussa tuomioistuimessa kuin High Courtissa, Court of Appealissa tai Supreme Courtissa.”

- 7 Irlannin perustuslain 37 §:n 1 momentissa säädetään seuraavaa:

”Mikään tässä perustuslaissa ei estä rajattujen lainkäyttötehtävien ja -vallan käyttämistä muissa kuin rikosoikeudellisissa asioissa sellaisen henkilön tai henkilöistä koostuvan elimen toimesta, jolle on asianmukaisesti annettu laissa valtuudet hoitaa tällaisia tehtäviä ja käyttää tällaista valtaa, huolimatta siitä, että tällainen henkilö tai tällainen henkilöistä koostuva elin ei ole tämän perustuslain nojalla nimitetty tuomari tai perustettu tuomioistuin.”

- 8 Kansalliset säännökset direktiivin 2000/78 täytäntöönpanemiseksi työlainsäädännön osalta, työhönotto mukaan lukien, ovat yhdenvertaisuudesta työssä vuosina 1998–2015 annettujen lakien koonnoksessa (Employment Equality Acts 1998 to 2015, jäljempänä työelämän yhdenvertaisuuslaki), jonka 77 §:n 1 momentissa säädetään seuraavaa:

”Henkilö, joka väittää – – tulleen syrjityksi [työelämän yhdenvertaisuuslain] säännösten vastaisesti, voi vaatia tilanteen korjaamista saattamalla asian työolosuhdelautakunnan johtajan käsiteltäväksi.”

- 9 Työelämän yhdenvertaisuuslain 82 §:ssä säädetään joukosta korjaavia toimenpiteitä, jotka työolosuhdelautakunnan johtaja voi määrätä. Määräys voidaan antaa ensinnäkin saamatta jääneistä palkoista muodostuvan (yhdenvertaista palkkausta koskevan velvollisuuden laiminlyönnin vuoksi) korvauksen maksamisesta työskentelykaudelta, joka on alkanut enintään kolme vuotta ennen työelämän yhdenvertaisuuslain 77 §:n 1 momentissa tarkoitetun sen vaatimuksen esittämistä, jonka perusteella lautakunnan johtaja teki päätöksensä; toiseksi voidaan määrätä yhdenvertaisesta palkkauksesta mainitusta päivästä alkaen; kolmanneksi voidaan määrätä korvaus syrjinnästä tai syrjinnän ilmoittamisesta aiheutuvasta häirinnästä, joka on tapahtunut enintään kuusi vuotta ennen mainitun 77 §:n 1 momentissa tarkoitetun vaatimuksen esittämistä; neljänneksi voidaan määrätä velvollisuudesta yhdenvertaiseen kohteluun minkä tahansa asiassa merkityksellisen seikan osalta ja viidenneksi velvoittaa joku tai jotkin päätöksessä yksilöidyistä henkilöistä toimimaan määräyksessä yksilöidyllä tavalla tai kuudenneksi määrätä henkilön ottamisesta takaisin tehtäväänsä tai uuden työsuhteen solmimisesta korvauksin tai korvauksitta.
- 10 Irlannin valtion poliisivoimien palvelukseen ottamisesta ja nimityksistä vuonna 1988 annetun asetuksen (Garda Síochána (Admissions and Appointments) Regulations 1988), sellaisena kuin se on muutettuna Irlannin valtion poliisivoimien palvelukseen ottamisesta ja nimityksistä vuonna 2004 annetulla muutosasetuksella (Garda Síochána (Admissions and Appointments) (Amendment) Regulations 2004) (jäljempänä vuoden 1988 asetus), 5 §:n 1 momentin c kohdassa säädetään seuraavaa:

”Ylipäällikkö voi ottaa henkilön koulutettavaksi vain

--

- c) varmistuttuaan siitä, että tämä on täyttänyt vähintään 18 ja enintään 35 vuotta sen kuukauden ensimmäisenä päivänä, jonka kuluessa ilmoitus avoimesta toimesta, jota palvelukseenotto koskee, on julkaistu ensimmäisen kerran valtakunnallisessa päivälehdessä;

--”

Pääasian oikeudenkäynti ja ennakkoratkaisukysymys

- 11 Ronald Boylelta ja kahdelta muulta henkilöltä (jäljempänä Boyle ym.) oli evätty oikeus osallistua valintamenettelyyn, jolla An Garda Síochána (valtion poliisi, Irlanti) ottaa uudet poliisit palvelukseensa, sillä perusteella, että he olivat ylittäneet vuoden 1988 asetuksessa palvelukseen ottamiselle vahvistetun yläikärajan.
- 12 Boyle ym. valittivat tästä päätöksestä Equality Tribunaliin.
- 13 He väittivät, että yläikärajan vahvistamista valtion poliisivoimien palvelukseen otettavien henkilöiden osalta oli pidettävä sekä direktiivissä 2000/78 että niissä Irlannin oikeussäännöksissä kiellettynä syrjintänä, joilla direktiivi on saatettu osaksi kansallista oikeutta.
- 14 Oikeusministeri esitti oikeudenkäyntiväitteen Equality Tribunalin toimivallan puuttumisesta sillä perusteella, että toimenpide, jossa vahvistettiin valtion poliisivoimien palvelukseen ottamisen yläikäraja, oli kansallinen oikeussääntö, minkä vuoksi vain Irlannin perustuslain nojalla perustetut tuomioistuimet olivat toimivaltaisia päättämään tapauksen näin vaatiessa siitä, ettei tällaista oikeussääntöä sovelleta. Equality Tribunal päätti tästä huolimatta jatkaa sille tehdyn valituksen käsittelyä ilmoittaen kuitenkin, että se tutkisi ja ratkaisisi tässä menettelyssä ministerin esiintuoman kysymyksen toimivallan puuttumisesta.

- 15 Oikeusministeri saattoi asian High Courtin (ylempi piirituomioistuin, Irlanti) käsiteltäväksi vaatien, että tämä kieltäisi Equality Tribunalille annettavalla määräyksellä sitä toimimasta tavalla, joka saattaisi osoittautua lainvastaiseksi.
- 16 High Court hyväksyi oikeusministerin vaatimuksen määräyksellä, jossa se kielsi Equality Tribunalia ratkaisemasta Boyle ym.:iden valituksia. High Court katsoi näet, ettei Equality Tribunalilla ollut toimivaltaa tehdä oikeudellisesti velvoittavaa päätöstä, jossa todettaisiin kansallisen oikeuden olevan ristiriidassa unionin oikeuden kanssa, koska toimivalta tähän on Irlannin perustuslain 34 §:ssä varattu nimenomaisesti High Courtille.
- 17 Equality Tribunal valitti määräyksestä ennakkoratkaisua pyytäneeseen tuomioistuimeen, Supreme Courtiin (ylin tuomioistuin, Irlanti).
- 18 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin korostaa, että Equality Tribunalilla, josta on tällä välin tullut työolosuhdelautakunta, ei ole toimivaltaa jättää soveltamatta sellaisia kansallisia oikeussääntöjä, joiden se katsoo olevan unionin oikeuden vastaisia. Vain High Courtilla on tällainen toimivalta ja vain sen käsiteltäväksi voidaan tämän nojalla pätevästi saattaa asia, jossa saatetaan joutua, mikäli esitetty vaatimus hyväksytään, jättämään soveltamatta kansallista oikeussääntöä, ellei Court of Appealille (ylioikeus, Irlanti) tai Supreme Courtille tehdystä valituksesta muuta seuraa.
- 19 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin katsoo, että toimivalta käsitellä työelämän yhdenvertaisuuteen liittyviä asioita on jaettu kahdelle elimelle, yhtäältä työolosuhdelautakunnalle, joka on toimivaltainen suurimmassa osassa tapauksia, ja toisaalta High Courtille sellaisissa tapauksissa, joissa vaatimuksen hyväksyminen kyseisellä alalla edellyttäisi muun muassa sellaisten kansallisten säännösten soveltamatta jättämistä, jotka eivät ole unionin oikeuden mukaisia. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin katsoo myös, että High Courtilla on kansallisen oikeuden mukaan toimivalta ryhtyä unionin oikeuden noudattamisen turvaamiseksi kaikkiin sellaisiin toimenpiteisiin, joita unionin oikeudessa tunnustettujen oikeuksien toteuttaminen edellyttää.
- 20 Supreme Court on tämän jälkeen tarkastellut kysymystä siitä, onko tällainen kansallisessa oikeusjärjestyksessä toteutettu toimivallan jako unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä muotoiltujen vastaavuusperiaatteen ja tehokkuusperiaatteen mukainen.
- 21 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa tämän osalta yhtäältä, että koska tällaista toimivallan jakoa voidaan soveltaa kaikilla niin kansallisen oikeuden kuin unionin oikeudenkin alaan kuuluvilla oikeudenaloiilla, on selvää, että jako on vastaavuusperiaatteen mukainen.
- 22 Toisaalta ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin katsoo, että tämä toimivallan jako, jonka mukaan High Courtin käsiteltäväksi on saatettava asiat, joissa voidaan joutua päättämään unionin oikeuden vastaisten kansallisten oikeussääntöjen soveltamatta jättämisestä, on tehokkuusperiaatteen mukainen, koska High Courtin toimivaltaan kuuluu taata kaikkien unionin oikeudessa tunnustettujen oikeuksien noudattaminen ja tässä yhteydessä tarvittaessa päättää niiden kansallisten oikeussääntöjen soveltamatta jättämisestä, joissa vahvistetaan poliisivoimien palvelukseen ottamisen yläikäraja ja jotka saattavat olla yhdenvertaisuutta työelämässä koskevien unionin oikeussääntöjen vastaisia, tavalla, joka ei tee unionin oikeuden toteuttamisesta kohtuuttoman vaikeaa.
- 23 Työolosuhdelautakunta esittää puolestaan, että sillä on elimenä, jolla on yleinen velvollisuus turvata yhdenvertaisuutta työelämässä koskevan kansallisen oikeuden ja unionin oikeuden noudattaminen, oltava käytettävissään kaikki tämän edellyttämät valtuudet. Se katsoo tästä syystä, ettei High Courtin ja sen itsensä välinen toimivallan jako ole unionin oikeuden mukainen, koska se estää sitä toimimasta tämän velvollisuuden mukaisesti.

- 24 Supreme Court on tässä tilanteessa päättänyt lykätä ratkaisun antamista ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavan ennakkoratkaisukysymyksen:

”Kun

- a) kansallinen elin on lailla perustettu ja sille on annettu yleinen toimivalta muun muassa varmistaa unionin oikeuden täytäntöönpano tietyllä alalla ja
- b) kansallinen lainsäädäntö edellyttäisi, ettei kyseisellä elimellä ole toimivaltaa sellaisessa rajallisessa ryhmässä tapauksia, jossa tehokas oikeussuojakeino edellyttäisi kansallisen lainsäädännön soveltamatta jättämistä kansallisen tai unionin oikeuden perusteella ja
- c) toimivaltaisilla kansallisilla tuomioistuimilla olisi toimivalta tehdä asianmukainen päätös kansallisen oikeuden soveltamatta jättämisestä, jos se on tarpeen kyseisen, unionin oikeuteen kuuluvan toimenpiteen noudattamiseksi, toimivalta käsitellä tapauksia, joissa tällainen oikeussuojakeino on tarpeen ja toimivalta tällaisissa tapauksissa määrätä mistä tahansa sellaisesta unionin oikeuteen perustuvasta oikeussuojakeinosta, joka katsotaan unionin tuomioistuimen oikeuskäytäntö huomioon ottaen vastaavuus- ja tehokkuusperiaatteen mukaiseksi,

onko kyseistä lakisäateistä elintä pidettävä toimivaltaisena käsittelemään valitus, jonka mukaan kansallinen lainsäädäntö on ristiriidassa asiaa koskevan unionin oikeuden kanssa, ja jos valitus on perusteltu, toimivaltaisena päättämään tämän lainsäädännön soveltamatta jättämisestä, huolimatta siitä, että kansallisen oikeuden mukaan toimivalta kuuluisi perustuslain nojalla perustetulle tuomioistuimelle eikä kyseiselle elimelle niissä tapauksissa, jotka koskevat lainsäädännön pätevyyden arviointia millä hyvänsä perusteella tai vaatimusta olla soveltamatta tätä lainsäädäntöä?”

Ennakkoratkaisupyyntöön tutkittavaksi ottaminen

- 25 Tšekin hallitus väittää, ettei ennakkoratkaisupyyntö täytä tutkittavaksi ottamisen edellytyksiä, koska se on yleisluontoinen ja koska ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin ei ole yksilöinyt niitä direktiivin 2000/78 säännöksiä, joiden vastaisia kansallisen lainsäädännön väitetään olevan.
- 26 Tämän osalta on muistettava, että unionin tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan SEUT 267 artiklassa käyttöön otetussa unionin tuomioistuimen ja kansallisten tuomioistuinten välisessä yhteistyössä yksinomaan kansallisen tuomioistuimen, jossa asia on vireillä ja joka vastaa annettavasta ratkaisusta, tehtävänä on asian erityispiirteiden perusteella harkita, onko ennakkoratkaisu tarpeen asian ratkaisemiseksi ja onko sen unionin tuomioistuimelle esittämällä kysymyksillä merkitystä asian kannalta. Jos siis esitetyt kysymykset koskevat unionin oikeuden tulkintaa, unionin tuomioistuimella on lähtökohtaisesti velvollisuus vastata niihin (tuomio 27.6.2017, Congregación de Escuelas Pías Provincia Betania, C-74/16, EU:C:2017:496, 24 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 27 Tästä seuraa, että unionin oikeutta koskevilla kysymyksillä oletetaan olevan merkitystä asian ratkaisemisen kannalta. Unionin tuomioistuin voi kieltäytyä vastaamasta kansallisen tuomioistuimen esittämään ennakkoratkaisukysymykseen vain, jos on ilmeistä, että unionin oikeuden tulkintamisella, jota kansallinen tuomioistuin on pyytänyt, ei ole mitään yhteyttä kansallisessa tuomioistuimessa käsiteltävän asian tosiseikkoihin tai kohteeseen tai jos kyseinen ongelma on luonteeltaan hypoteettinen taikka unionin tuomioistuimella ei ole tiedossaan niitä tosiseikkoja ja oikeudellisia seikkoja, jotka ovat tarpeen, jotta se voisi antaa hyödyllisen vastauksen sille esitettyihin kysymyksiin (tuomio 27.6.2017, Congregación de Escuelas Pías Provincia Betania, C-74/16, EU:C:2017:496, 25 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

- 28 On myös tärkeää, että kansallinen tuomioistuin ilmoittaa täsmällisesti ne syyt, joiden vuoksi se on joutunut pohtimaan unionin oikeuden tulkintaa ja päätynyt siihen, että ennakkoratkaisukysymysten esittäminen unionin tuomioistuimelle on tarpeellista (tuomio 21.11.2013, Deutsche Lufthansa, C-284/12, EU:C:2013:755, 21 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 29 Vaikka nyt käsiteltävä pääasia perustuu Irlannin poliisivoimien palvelukseen ottamismenettelyssä hylättyjen hakijoiden tekemään valitukseen, jossa on vaadittu sen toteamista, että vuoden 1988 asetuksella palvelukseen ottamiselle vahvistettu yläikäraja on direktiivin 2000/78 ja työelämän yhdenvertaisuuslain vastainen, ennakkoratkaisupyyntöstä käy kuitenkin ilmi, että ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin ei ole käsiteltävänänsä olevassa asiassa varma siitä, onko High Courtin ja työolosuhdelautakunnan välinen toimivallan jako unionin oikeuden ja erityisesti unionin oikeuden ensisijaisuuden periaatteen mukainen, kun tämän toimivallan jaon – sellaisena kuin se on Supreme Courtin kansallisesta lainsäädännöstä omaksuman tulkinnan mukaisena voimassa – mukaan työolosuhdelautakunnalla ei ole valtaa jättää soveltamatta kansallista säännöstä, joka on mainitun direktiivin vastainen.
- 30 Tästä seuraa, että unionin tuomioistuimella on tiedossaan seikat, joiden perusteella se kykenee antamaan hyödyllisen vastauksen sille esitettyyn kysymykseen, ja että ennakkoratkaisupyyntö on näin ollen otettava tutkittavaksi.

Ennakkoratkaisukysymyksen tarkastelu

- 31 Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen kysymys koskee asiallisesti sitä, onko unionin oikeutta ja erityisesti unionin oikeuden ensisijaisuuden periaatetta tulkittava siten, että se on esteenä pääasiassa kyseessä olevan kaltaiselle kansalliselle lainsäädännölle, jonka mukaan kansallisella elimellä, joka on lailla perustettu turvaamaan unionin oikeuden soveltaminen tietyllä alalla, ei ole toimivaltaa päättää unionin oikeuden vastaisen kansallisen oikeussäännön soveltamatta jättämisestä.
- 32 Ennakkoratkaisupyyntön mukaan Irlannin oikeudessa, sellaisena kuin Supreme Court on sitä tulkinnut, toimivalta on jaettu kansallisessa lainsäädännössä tuomioistuimiksi määriteltyjen elinten ja työolosuhdelautakunnan välillä. Yhtäältä tällä viimeksi mainitulla elimellä on toimivalta ratkaista direktiivin 2000/78 ja työelämän yhdenvertaisuuslain vastaisiksi väitetyistä toimenpiteistä ja päätöksistä tehdyt valitukset, ja toisaalta High Courtilla on toimivalta silloin, kun tällaisen valituksen hyväksyminen edellyttäisi unionin oikeuden vastaisen kansallisen säännöksen soveltamatta jättämistä tai kumoamista.
- 33 Tämän osalta on ensin korostettava, kuten julkisasiamies on ratkaisuehdotuksensa 45 kohdassa todennut, että toisistaan on pidettävä erillään valta olla tietyssä yksittäistapauksessa soveltamatta unionin oikeuden vastaista kansallista oikeussääntöä ja valta kumota tällainen oikeussääntö, mikä johtaa laajempikantoisiin seurauksiin eli siihen, ettei säännös ole enää pätevä missään suhteessa.
- 34 Näin on siksi, että jäsenvaltioiden tehtävänä on osoittaa ne tuomioistuimet ja/tai toimielimet, joilla on toimivalta arvioida kansallisen säännöksen pätevyyttä, ja säätää oikeussuojakeinoista ja menettelyistä, joiden avulla pätevyys voidaan riitauttaa, ja silloin kun tällainen riitautus on perusteltu, kumota mainittu oikeussääntö ja tarvittaessa määrätä oikeussäännön kumoamisen vaikutuksista.
- 35 Unionin tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan unionin oikeuden ensisijaisuus edellyttää sitä vastoin, että kansalliset tuomioistuimet, joiden tehtävänä on toimivaltansa puitteissa soveltaa unionin oikeussääntöjä, ovat velvollisia varmistamaan näiden säännösten täyden vaikutuksen niin, että ne tarvittaessa jättävät kaikki unionin oikeuden vastaiset kansalliset säännökset omasta aloitteestaan soveltamatta ilman, että niiden olisi pyydettävä tai odotettava, että tällainen kansallinen säännös ensin poistetaan lainsäädäntöiteitse tai jossain muussa perustuslaillisessa menettelyssä (ks. vastaavasti tuomio 9.3.1978, Simmenthal, 106/77, EU:C:1978:49, 17, 21 ja 24 kohta ja tuomio 6.3.2018, SEGRO ja Horváth, C-52/16 ja C-113/16, EU:C:2018:157, 46 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

- 36 Unionin oikeuden luonteesta johtuvien vaatimusten kanssa ovat näin yhteensopimattomia kaikki sellaiset kansallisen oikeusjärjestyksen oikeussäännöt tai lainsäädännölliset, hallinnolliset taikka tuomioistuinten käytännöt, jotka heikentäisivät unionin oikeuden tehokkuutta estämällä sen, että unionin oikeuden soveltamiseen toimivaltainen tuomioistuin voi jo unionin oikeuden soveltamisajankohtana tehdä kaiken tarpeellisen sellaisten kansallisten säännösten syrjäyttämiseksi, jotka mahdollisesti estävät välittömästi sovellettavien unionin oikeussääntöjen täyden tehokkuuden (ks. vastaavasti tuomio 9.3.1978, Simmenthal, 106/77, EU:C:1978:49, 22 kohta; tuomio 19.6.1990 Factortame ym., C-213/89, EU:C:1990:257, 20 kohta ja tuomio 8.9.2010, Winner Wetten, C-409/06, EU:C:2010:503, 56 kohta).
- 37 Tilanne olisi kuitenkin tämä, jos silloin kun unionin oikeussääntö ja kansallinen laki ovat ristiriidassa keskenään, ristiriidan ratkaiseminen kuuluisi sen tuomioistuimen sijasta, jonka tehtäväksi on annettu huolehtia unionin oikeuden soveltamisesta, jollekin muulle elimelle, jolla olisi oma arviointivalta (tuomio 8.9.2010, Winner Wetten, C-409/06, EU:C:2010:503, 57 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 38 Kuten unionin tuomioistuin on lukuisia kertoja todennut, tämä velvollisuus olla soveltamatta unionin oikeuden vastaista kansallista lainsäädäntöä kohdistuu kansallisten tuomioistuinten lisäksi kaikkiin sellaisiin valtion elimiin, mukaan luettuina hallintoviranomaiset, joiden tehtävänä on kunkin toimivaltansa puitteissa soveltaa unionin oikeutta (ks. vastaavasti tuomio 22.6.1989, Costanzo, 103/88, EU:C:1989:256, 31 kohta; tuomio 9.9.2003, CIF, C-198/01, EU:C:2003:430, 49 kohta; tuomio 12.1.2010, Petersen, C-341/08, EU:C:2010:4, 80 kohta ja tuomio 14.9.2017, The Trustees of the BT Pension Scheme, C-628/15, EU:C:2017:687, 54 kohta).
- 39 Tästä seuraa, että unionin oikeuden ensisijaisuuden periaate velvoittaa tuomioistuinten lisäksi kaikki muutkin jäsenvaltion elimet huolehtimaan unionin oikeussääntöjen täyden vaikutuksen toteutumisesta.
- 40 Esitettyyn kysymykseen on vastattava nämä seikat mielessä pitäen.
- 41 Tämän osalta on tuotava esiin se, että direktiivin 2000/78 9 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että tämän direktiivin mukaisten velvoitteiden täytäntöönpanoon tarkoitetut oikeudelliset ja/tai hallinnolliset menettelyt, mukaan lukien jäsenvaltioiden aiheellisina pitämät sovittelumenettelyt, ovat kaikkien niiden henkilöiden käytettävissä, jotka katsovat tulleen kohdelluksi väärin sen vuoksi, että heihin ei ole sovellettu yhdenvertaisen kohtelun periaatetta.
- 42 Tämän artiklan perusteella jäsenvaltioiden tehtävänä on määrittää menettelyt, joiden avulla direktiivissä 2000/78 asetettuja velvollisuuksia kyetään noudattamaan.
- 43 Käsiteltävässä tapauksessa – kuten ennakkoratkaisupyyntöissä olevista tiedoista voidaan nähdä – Irlannin lainsäätäjä on päättänyt antaa direktiivin 2000/78 noudattamisen valvontaa koskevan erityistoimivallan työolosuhdelautakunnalle. Työelämän yhdenvertaisuuslain, joka sisältää säännökset tämän direktiivin saattamisesta osaksi Irlannin oikeutta, 77 §:n 1 momentin mukaan henkilö, joka väittää joutuneensa kyseisen lain vastaisen syrjinnän kohteeksi, voi vaatia korvausta vahingosta, jonka hän katsoo kärsineensä, saattamalla asian kyseisen lautakunnan käsiteltäväksi.
- 44 Unionin tuomioistuimelle toimitetusta aineistosta käykin ilmi, että työolosuhdelautakunta on elin, jonka Irlannin lainsäätäjä on perustanut sen veloitteen noudattamiseksi, joka kohdistuu Irlantiin direktiivin 2000/78 9 artiklan nojalla.
- 45 Tällaisessa tilanteessa, vaikka työolosuhdelautakunnan käsiteltäväksi elimenä, jolle kansallinen lainsäätäjä on antanut toimivallan huolehtia syrjintäkiellon periaatteen soveltamisesta työssä ja ammatissa, sellaisena kuin se on konkretisoituna direktiivillä 2000/78 ja työelämän yhdenvertaisuuslailla, saatetaan asia, jossa on kyse mainitun periaatteen noudattamisesta, unionin oikeuden ensisijaisuuden periaate edellyttää, että tämä elin huolehtii sille näin osoitetun toimivallan puitteissa unionin oikeuden perusteella yksityisille kuuluvasta oikeussuojasta ja takaa unionin oikeuden

täyden vaikutuksen jättämällä tarvittaessa soveltamatta kaikki mahdollisesti unionin oikeuden vastaiset kansallisen lain säännökset (ks. vastaavasti tuomio 22.11.2005, Mangold, C-144/04, EU:C:2005:709, 77 kohta; tuomio 19.1.2010, Küçükdeveci, C-555/07, EU:C:2010:21, 53 kohta ja tuomio 19.4.2016, DI, C-441/14, EU:C:2016:278, 35 kohta).

- 46 Olisi näet ristiriitaista, että yksityishenkilöt voisivat perustellusti vedota unionin oikeussääntöihin tietyllä alalla elimessä, jolle on kansallisessa oikeudessa annettu toimivalta ratkaista riita-asiat kyseisellä alalla, mutta tällä elimellä ei kuitenkaan olisi velvollisuutta soveltaa niitä ja sivuuttaa sellaiset kansallisen oikeuden säännökset, jotka eivät ole niiden mukaisia (ks. vastaavasti tuomio 22.6.1989, Costanzo, 103/88, EU:C:1989:256, 31 kohta).
- 47 Lisäksi on huomattava, että jos työolosuhdelautakunta pitää siis katsoa SEUT 267 artiklassa tarkoitetuksi tuomioistuimeksi (ks. vastaavasti tuomio 18.3.2014, Z., C-363/12, EU:C:2014:159), se voi tämän artiklan nojalla saattaa unionin tuomioistuimen käsiteltäväksi kysymyksen asian kannalta merkityksellisten unionin oikeussääntöjen tulkinnasta, ja koska unionin tuomioistuimen ennakoratkaisupyyntöön antama tuomio sitoo sitä, sen on välittömästi sovellettava kyseistä tuomiota ja tarvittaessa jätettävä omasta aloitteestaan soveltamatta unionin oikeuden vastaisia kansallisen lainsäädännön säännöksiä (ks. vastaavasti tuomio 5.4.2016, PFE, C-689/13, EU:C:2016:199, 32, 34, 39 ja 40 kohta).
- 48 Ellei työolosuhdelautakunnan kaltainen elin, jonka tehtäväksi on lailla annettu huolehtia direktiivin 2000/78 soveltamisesta ja sen soveltamiseen perustuvien velvoitteiden noudattamisesta, voisi todeta, että jokin kansallinen säännös on direktiivin vastainen, eikä se näin voisi päättää, ettei kyseistä säännöstä sovelleta, niiden unionin sääntöjen tehokas vaikutus, jotka koskevat yhdenvertaisuutta työssä ja ammatissa, heikentyisi (ks. vastaavasti tuomio 9.9.2003, CIF, C-198/01, EU:C:2003:430, 50 kohta).
- 49 Sitä, että kansallisen oikeuden säännöt, edes perustuslailliset säännöt, loukkaisivat unionin oikeuden yhtenäisyyttä ja tehokkuutta, ei näet voida hyväksyä (tuomio 8.9.2010, Winner Wetten, C-409/06, EU:C:2010:503, 61 kohta).
- 50 Unionin oikeuden ensisijaisuuden periaatteesta, sellaisena kuin sitä on tulkittu edellä 35–38 kohdassa lainatussa unionin oikeuskäytännössä, seuraa, että elimillä, joiden tehtävänä on niille kuuluvan toimivallan puitteissa soveltaa unionin oikeutta, on velvollisuus toteuttaa kaikki sen täyden vaikutuksen turvaamisen edellyttämät toimenpiteet jättämällä tarvittaessa soveltamatta kaikkia kansallisia oikeussääntöjä ja oikeuskäytäntöä, jotka ovat tai joka on ristiriidassa unionin oikeuden kanssa. Tämä merkitsee sitä, ettei näiden elinten tarvitse unionin oikeuden täyden vaikutuksen turvaamiseksi pyytää tai odottaa, että tällainen säännös tai oikeuskäytäntö ensin poistetaan lainsäädäntöteitse tai jossain muussa perustuslaillisessa menettelyssä.
- 51 Edellä muotoiltuun päätelmään ei vaikuta se ennakoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen esiin tuoma näkökohta, että kansallinen oikeus sallii tässä tapauksessa yksityishenkilöiden nostaa High Courtissa kanteen sillä perusteella, että kansallinen oikeussääntö on direktiivin 2000/78 vastainen, ja High Courtin, mikäli se hyväksyy tämän kanteen, olla soveltamatta kyseessä olevaa kansallista säännöstä.
- 52 Esitettyyn kysymykseen on edellä tarkasteltujen näkökohtien perusteella vastattava, että unionin oikeutta ja erityisesti unionin oikeuden ensisijaisuuden periaatetta on tulkittava siten, että se on esteenä pääasiassa kyseessä olevan kaltaiselle kansalliselle lainsäädännölle, jonka mukaan kansallisella elimellä, joka on lailla perustettu turvaamaan unionin oikeuden soveltaminen tietyllä alalla, ei ole toimivaltaa päättää unionin oikeuden vastaisen kansallisen oikeussäännön soveltamatta jättämisestä.

Oikeudenkäyntikulut

- 53 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (suuri jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

Unionin oikeutta ja erityisesti unionin oikeuden ensisijaisuuden periaatetta on tulkittava siten, että se on esteenä pääasiassa kyseessä olevan kaltaiselle kansalliselle lainsäädännölle, jonka mukaan kansallisella elimellä, joka on lailla perustettu turvaamaan unionin oikeuden soveltaminen tietyllä alalla, ei ole toimivaltaa päättää unionin oikeuden vastaisen kansallisen oikeussäännön soveltamatta jättämisestä.

Allekirjoitukset